



**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA  
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ  
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**



**Renata Grochowska, Janusz Rowiński**  
(współpraca: Małgorzata Bułkowska)

## **Wsparcie rolnictwa w wybranych krajach**

**Konferencja Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki  
Żywnościowej - Państwowego Instytutu Badawczego  
Konkurencyjność gospodarki żywnościowej w warunkach globalizacji  
i integracji europejskiej**

**Pułtusk, 5-7 grudnia 2011 r.**

## Plan prezentacji

- **Czynniki kształtujące strategie rozwoju rolnictwa**
- **Cele strategii rozwoju rolnictwa**
- **Hipoteza badawcza**
- **Podstawowe wskaźniki charakteryzujące strategie rozwoju rolnictwa w wybranych krajach**
- **Wnioski**

# **Czynniki kształtujące strategie rozwoju rolnictwa (1)**

**Strategie rozwoju rolnictwa powinny uwzględniać trzy grupy czynników:**

**(1) Długookresowe o charakterze globalnym.**

**Są to przede wszystkim światowe tendencje wzrostu popytu na żywność i podaży żywności**

**(2) Długookresowe, specyficzne dla państwa opracowującego strategię.**

**(3) Krótko- i średniookresowe czynniki koniunkturalne o zasięgu światowym, regionalnym lub lokalnym.**

## **Czynniki kształtujące strategię rozwoju rolnictwa (2)**

**Ad. 1. Dwa najważniejsze parametry wpływające na długookresowe światowe (regionalne, lokalne) tendencje wzrostu potencjalnego popytu na żywność:**

**(a) wzrost liczby ludności w długim okresie,**

**(b) wzrost poziomu PKB na 1 mieszkańca w długim okresie.**

## **Czynniki kształtujące strategie rozwoju rolnictwa (3)**

**Ad. 2. Długookresowe czynniki specyficzne, kształtujące strategię poszczególnych państw:**

- (a) Warunki naturalne rolnictwa,**
- (b) Struktury produkcyjne rolnictwa,**
- (c) Poziom produkcji rolniczej na 1 mieszkańca**
- (d) Koszty produkcji rolnej,**
- (e) PKB na 1 mieszkańca,**
- (f) Sytuacja demograficzna w długim okresie**
- (g) Istniejący i przewidywany efektywny popyt zagraniczny (gdy kraj dysponuje nadwyżkami produkcyjnymi),**
- (h) Istniejąca i przewidywana efektywna podaż na rynkach międzynarodowych (jeśli kraj produkuje niedostateczną ilość żywności),**
- (i) Zobowiązania międzynarodowe.**

## **Czynniki kształtujące strategię rozwoju rolnictwa (4)**

**Ważną cechą, kształtującą strategię rozwoju rolnictwa, która wynika zarówno z warunków naturalnych, jak i przyjętego systemu produkcji rolniczej, jest występowanie w niektórych państwach (regionach) nierównowagi między podażą a popytem na żywność.**

**Podaż regionalna może nie zaspokajać efektywnego popytu lub być wyższa od niego. Rzeczywistym zagrożeniem jest sytuacja tych państw rozwijających się, w których rolnictwo nie zaspakaja potrzeb fizjologicznych ludności, a są zbyt słabe ekonomicznie, aby uzupełnić braki importem.**

## **Czynniki kształtujące strategie rozwoju rolnictwa (5)**

**Szczególny czynnik wpływający na strategie rozwoju rolnictwa – wielostronne porozumienia WTO.**

**Obowiązujące „Porozumienie w sprawie rolnictwa” Rundy Urugwajskiej i negocjowane obecnie porozumienie Rundy Doha nie rozwiązują istniejących problemów, a sprzeczne interesy różnych grup państw uniemożliwiają wynegocjowanie porozumienia regulującego kontrowersyjne sprawy, zadowolające wszystkich członków WTO.**

**Nowe porozumienie może być bardzo niekorzystne dla rolnictwa UE.**

## **Czynniki kształtujące strategie rozwoju rolnictwa (6)**

**Ad. 3. Najważniejsze czynniki koniunkturalne, mogące wpływać na strategie rozwoju rolnictwa:**

**(a). Zmienność cen na międzynarodowych rynkach rolnych, wynikające z:**

- zmienności produkcji rolniczej, powodującej zmiany sytuacji popytowo-podażowej oraz**
- działań spekulacyjnych (zwłaszcza w ostatnich latach),**

**(b). Spowolnienie wzrostu gospodarczego i kryzys finansowy, głównie w rozwiniętych gospodarczo regionach świata.**



## **Tradycyjne cele strategii rozwoju rolnictwa**

- 1. Produkcja żywności w ilości zapewniającej rosnącej liczbie ludności państwa realizującą strategię wyżywienie na właściwym poziomie, przy spełnieniu warunku ochrony środowiska naturalnego (ewentualnie pokrywający niedobory import uzupełniający),**
- 2. Zapewnienie opłacalności produkcji rolnej,**
- 3. Zapewnienie rolnikom właściwych dochodów (przynajmniej częściowe ograniczenie dysparytetu),**
- 4. Utrzymywanie cen żywności na poziomie zapewniającym dostęp do niej wszystkim grupom społecznym,**
- 5. Przeciwdziałanie niestabilności cen surowców rolnych i żywności na rynku wewnętrznym,**
- 6. Tworzenie efektywnych struktur produkcji rolniczej.**

## **Hipoteza badawcza**

**Rolnictwo światowe jest tak silnie zróżnicowane, że strategie jego rozwoju nie mogą być skonstruowane według jednego schematu.**

**Poddawana ciągłym zmianom strategia rozwoju rolnictwa UE jest tylko jedną z możliwych. Zupełnie odmienne są strategie wielu państw rozwijających się, państw powstałych po rozpadzie ZSRR, a także rozwiniętych państw kapitalistycznych.**

## Weryfikacja hipotezy

- Hipotezę badawczą weryfikowano analizując politykę rolną trzech państw rozwijających się, mających wpływ na gospodarkę światową (Brazylia, Chiny i Republika Południowej Afryki).
- Drugą grupą były dwa państwa znajdujące się w procesie przekształcania gospodarki z socjalistycznej w rynkową (Rosja i Ukraina).
- Trzecią grupą było kilka państw członkowskich OECD (Australia, Japonia, Korea Południowa, Nowa Zelandia, Szwajcaria i USA) oraz Unia Europejska.

## Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę i rolnictwo Brazylii, Chin i UE w 2009 roku

Wyszczególnienie	Brazylia	Chiny	UE
PKB <i>per capita</i> (USD)	10 466	5 970	30 651
Ludność (mln)	194	1 346	497
Udział ludności wiejskiej (%)	16,5	55,1	.
Udział rolnictwa w PKB (%)	5,9	10,3	1,8
Udział rolnictwa w zatrudnieniu (%)	19,3	38,1	3,4
Udział eksportu rolnego w eksporcie (%)	35,7	2,4	5,9
Udział importu rolnego w imporcie (%)	5,1	4,7	6,8
Saldo handlu art. rolnymi (mln USD)	48 086	- 18 502	-31 482
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa (ha)	68	0,6	.
Użytki rolne (mln ha)	265	523	193
Grunty orne <i>per capita</i> (ha)	0,3	0,07	0,2
Powierzchnia zasiewów (mln ha)	77	154	110

## Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę i rolnictwo Unii Europejskiej, Rosji i Ukrainy w 2009 roku

Wyszczególnienie	Rosja	Ukraina	UE
PKB <i>per capita</i> PPP (USD)	13 217	7 270	30 651
Ludność (mln)	142	46	497
Udział ludności wiejskiej (%)	27 (1)	32	.
Udział rolnictwa w PKB (%)	4,9	8,2	1,8
Udział rolnictwa w zatrudnieniu (%)	8,3	15,6	3,4
Udział eksportu rolnego w eksporcie (%)	2,5	24,0	5,9
Udział importu rolnego w imporcie (%)	15,8	9,8	6,8
Saldo handlu art. rolnymi (mln USD)	-19 456	5 048	-31 482
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa (ha)	.	.	.
Użytki rolne (mln ha)	191	41	193
Grunty orne <i>per capita</i> (ha)	0,8	0,7	0,2
Powierzchnia zasiewów (mln ha)	76 (1)	26	110

## Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę i rolnictwo Szwajcarii, Japonii i Korei Południowej w 2009 roku

Wyszczególnienie	Szwajcaria	Japonia	Korea Płd.
PKB <i>per capita</i> PPP (USD)	42 783	34 132	27 658
Ludność (mln)	8	128	49
Udział ludności wiejskiej (%)	.	.	.
Udział rolnictwa w PKB (%)	1,2	1,4	2,6
Udział rolnictwa w zatrudnieniu (%)	3,9	4,2	7,4
Udział eksportu rolnego w eksporcie (%)	4,1	0,5	0,9
Udział importu rolnego w imporcie (%)	6,6	8,8	4,6
Saldo handlu art. rolnymi (mln USD)	-3 161	-45 628	-11 737
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa (ha)	.	.	.
Użytki rolne (mln ha)	1,1	4,6	1,8
Grunty orne <i>per capita</i> (ha)	0,03	0,03	0,03
Powierzchnia zasiewów (mln ha)	0,3	4,3	1,6

## Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę i rolnictwo USA, Australii i Nowej Zelandii w 2009 roku

Wyszczególnienie	USA	Australia	N. Zelandia
PKB <i>per capita</i> PPP (USD)	47 186	38 637	27 036
Ludność (mln)	307	22	4
Udział ludności wiejskiej (%)	.	.	.
Udział rolnictwa w PKB (%)	1,4	2,5	5,5
Udział rolnictwa w zatrudnieniu (%)	1,4	3,4	7,2
Udział eksportu rolnego w eksporcie (%)	9,8	13,4	53
Udział importu rolnego w imporcie (%)	5,0	5,1	11
Saldo handlu art. rolnymi (mln USD)	23 187	12 415	11 374
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa (ha)	.	.	.
Użytki rolne (mln ha)	411	417	11,3
Grunty orne <i>per capita</i> (ha)	0,5	2,1	0,1
Powierzchnia zasiewów (mln ha)	169	46	0,5

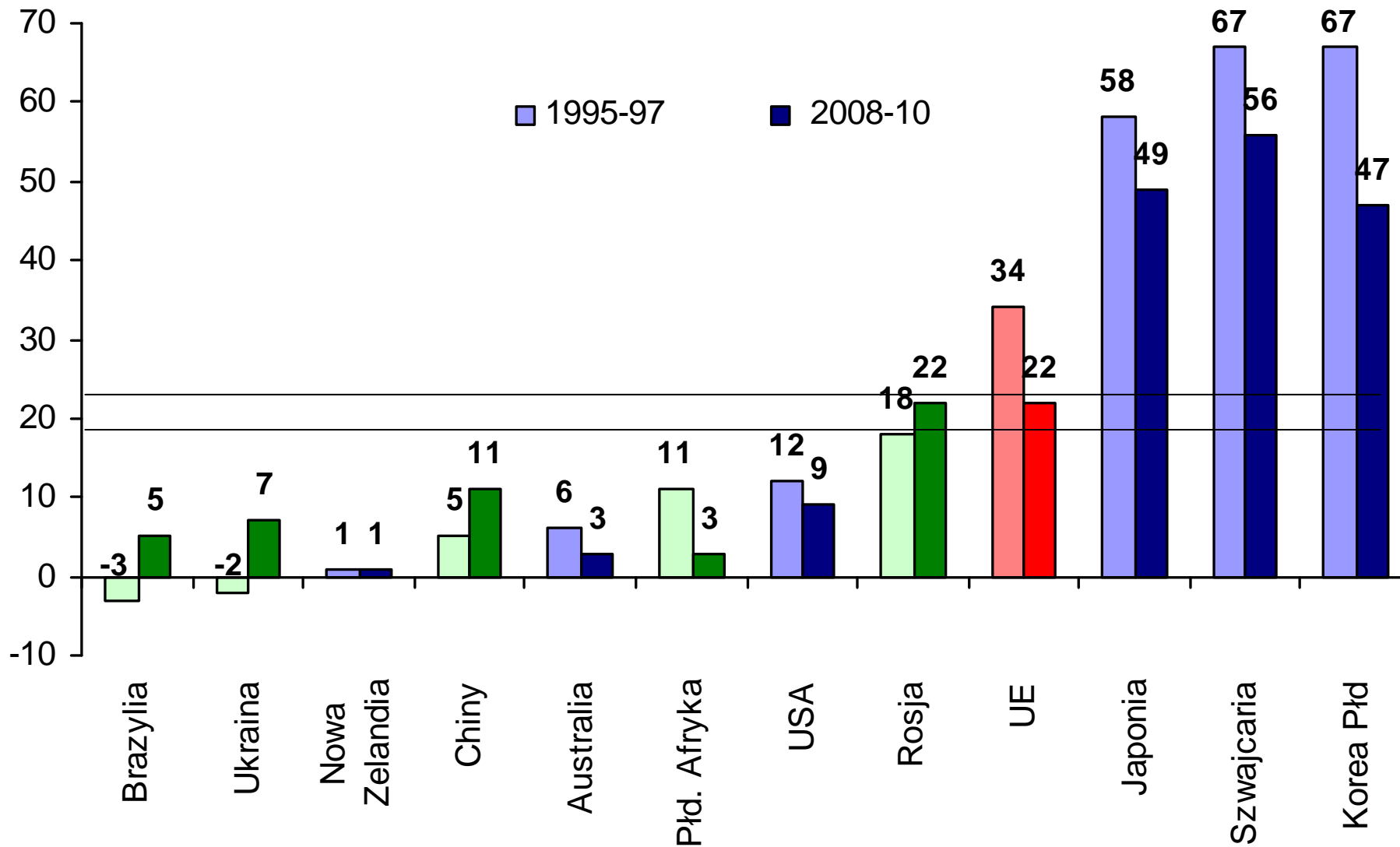
## **Definicja PSE (Producer Support Estimate – Szacunkowa Wysokość Wsparcia Producentów).**

**Producer Support Estimate (PSE – Szacunkowa Wysokość Wsparcia Producentów):** Wyrażona w pieniądzu roczna wysokość transferów brutto od konsumentów i podatników do producentów rolnych loco gospodarstwo rolne. Nie ma znaczenia charakter transferów, ich cel albo wpływ na produkcję gospodarstw lub ich dochody. Do PSE zalicza się wsparcie cen rynkowych, płatności z budżetu i rezygnacje z dochodów budżetowych.

**Percentage PSE (% PSE):** Udział PSE (szacunkowej wysokości wsparcia producentów) w przychodach brutto gospodarstw rolnych (w mianowniku przychody gospodarstw rolnych wraz z transferami PSE).



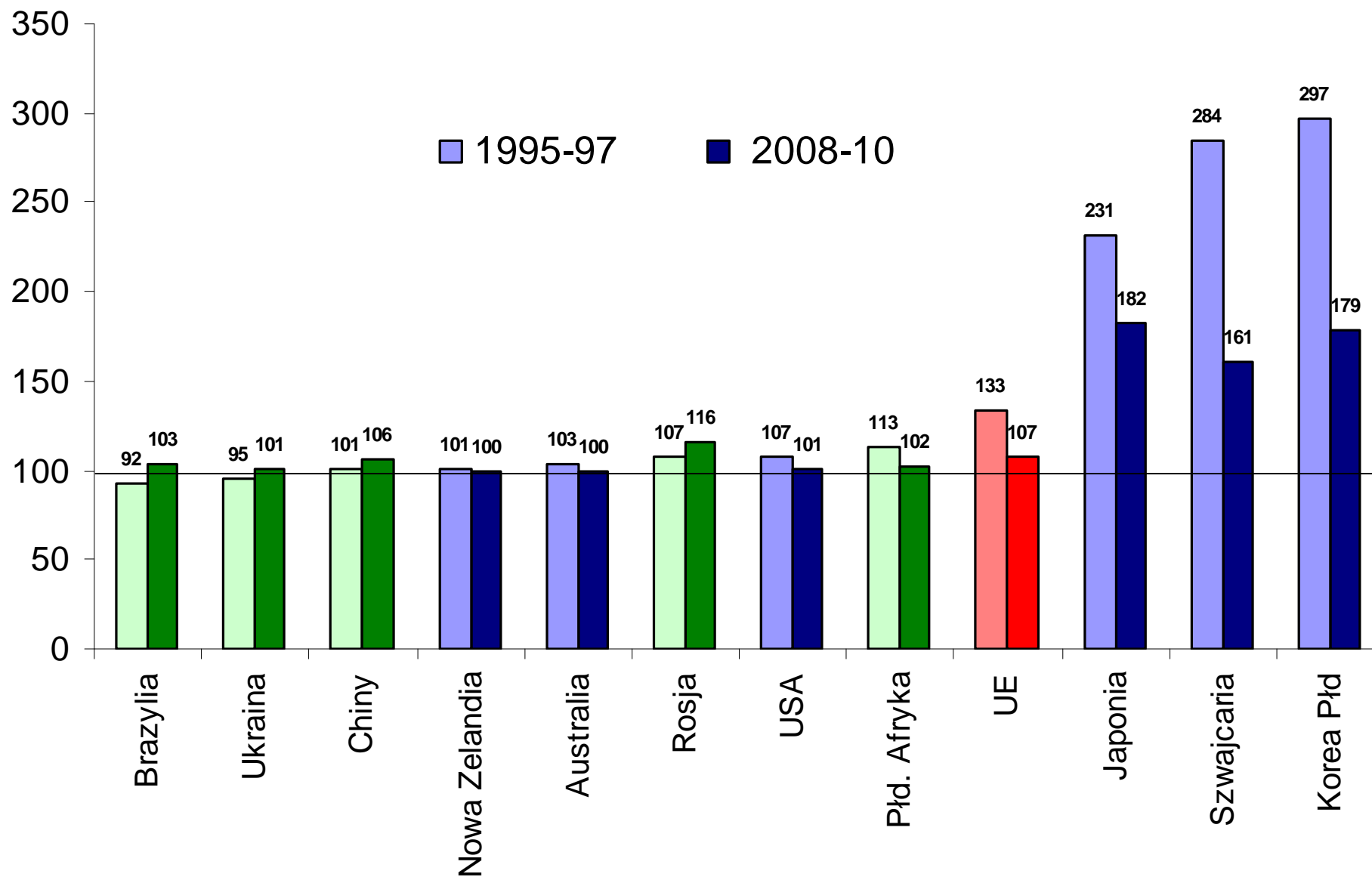
## Udział PSE (szacunkowej wysokości wsparcia producentów) w przychodach brutto gospodarstw rolnych) (w %)



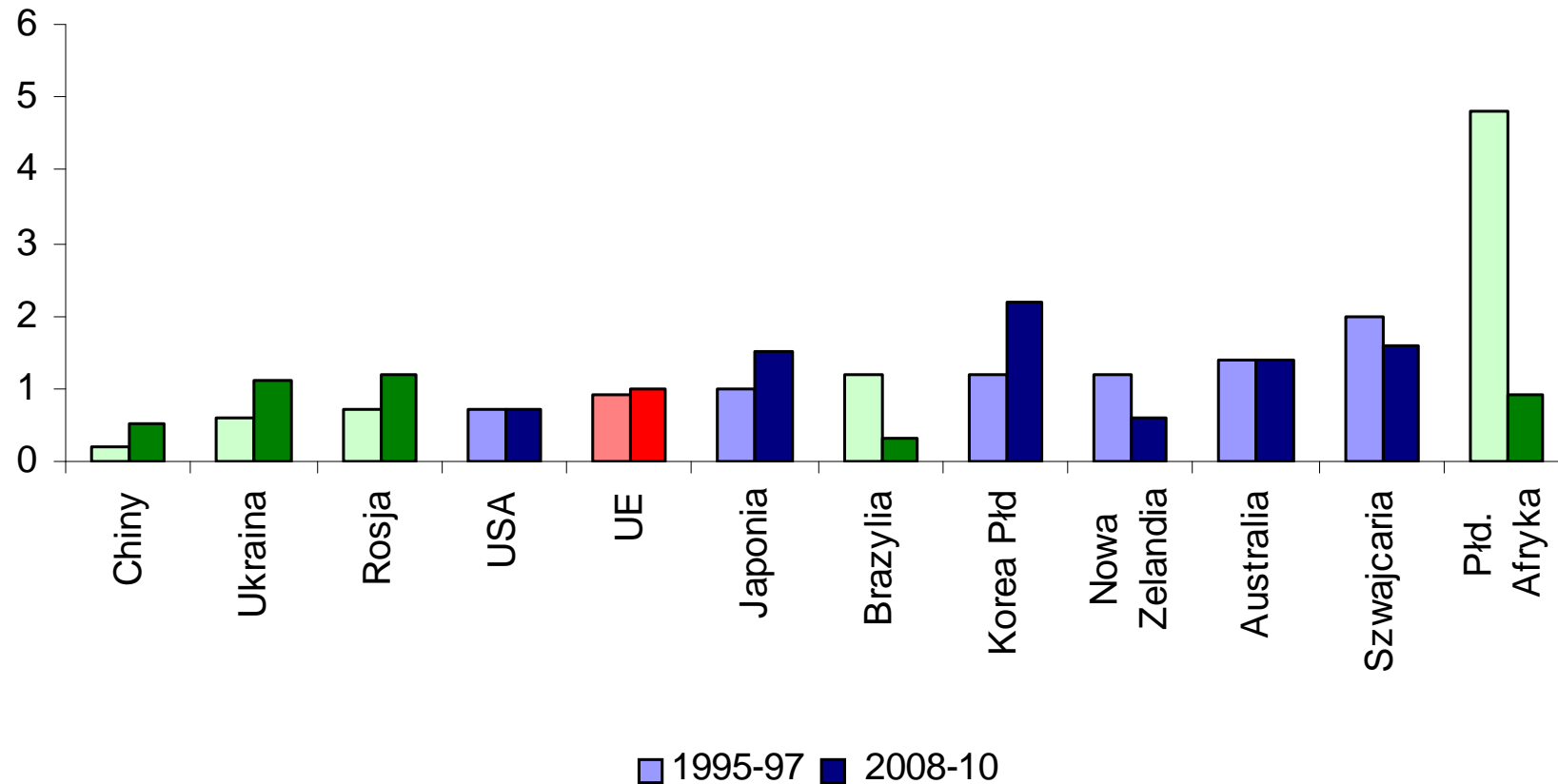
## **Definicja PNPC (Producer Nominal Protection Coefficient - Wskaźnik Nominalnej Protekcji Producentów)**

**Producer Nominal Protection Coefficient (Producer NPC -  
Wskaźnik Nominalnej Protekcji Producentów) : Stosunek  
między otrzymywaną przez producentów średnią ceną (loco  
gospodarstwo rolne) wraz ze wsparciem przeliczonym na  
jednostkę bieżącej produkcji a ceną na granicy (sprowadzoną  
do poziomu loco gospodarstwo rolne).**

# Producer Nominal Protection Coefficient (PNPC - Wskaźnik Nominalnej Protekcji Producentów)



## Relacja między wysokością nakładów na badania i rozwój oraz szkolnictwo rolnicze a wartością produkcji ogółem (wartość produkcji ogółem = 100)

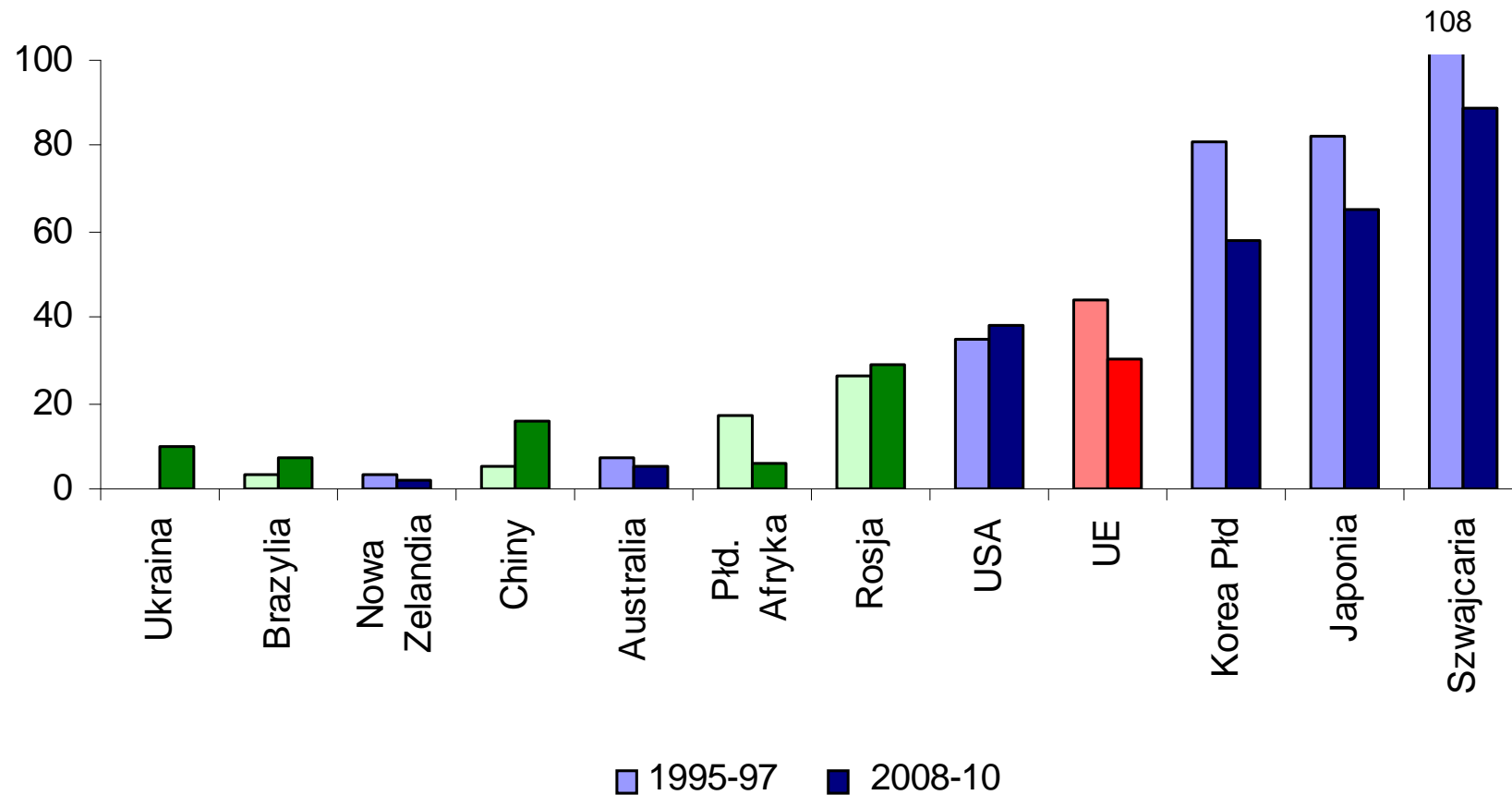


## **Definicja TSE (Total Support Estimate - Szacunek Wsparcia Ogółem)**

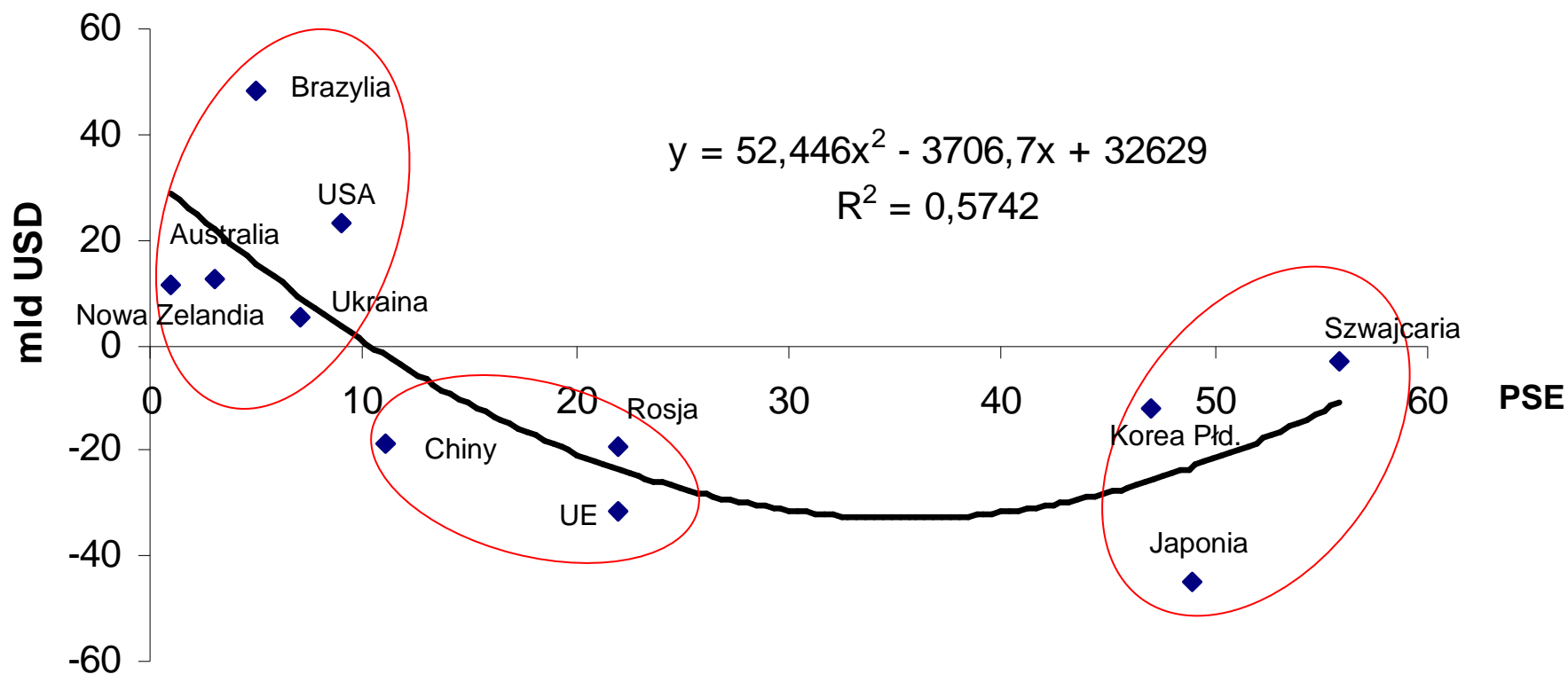
**Total Support Estimate (TSE – Szacunek Wsparcia Ogółem) :**

**Wyrażona w pieniądzu suma rocznej wysokości transferów brutto przepływających od konsumentów i podatników do producentów rolnych, powiększona o towarzyszące im przychody netto z budżetu.**

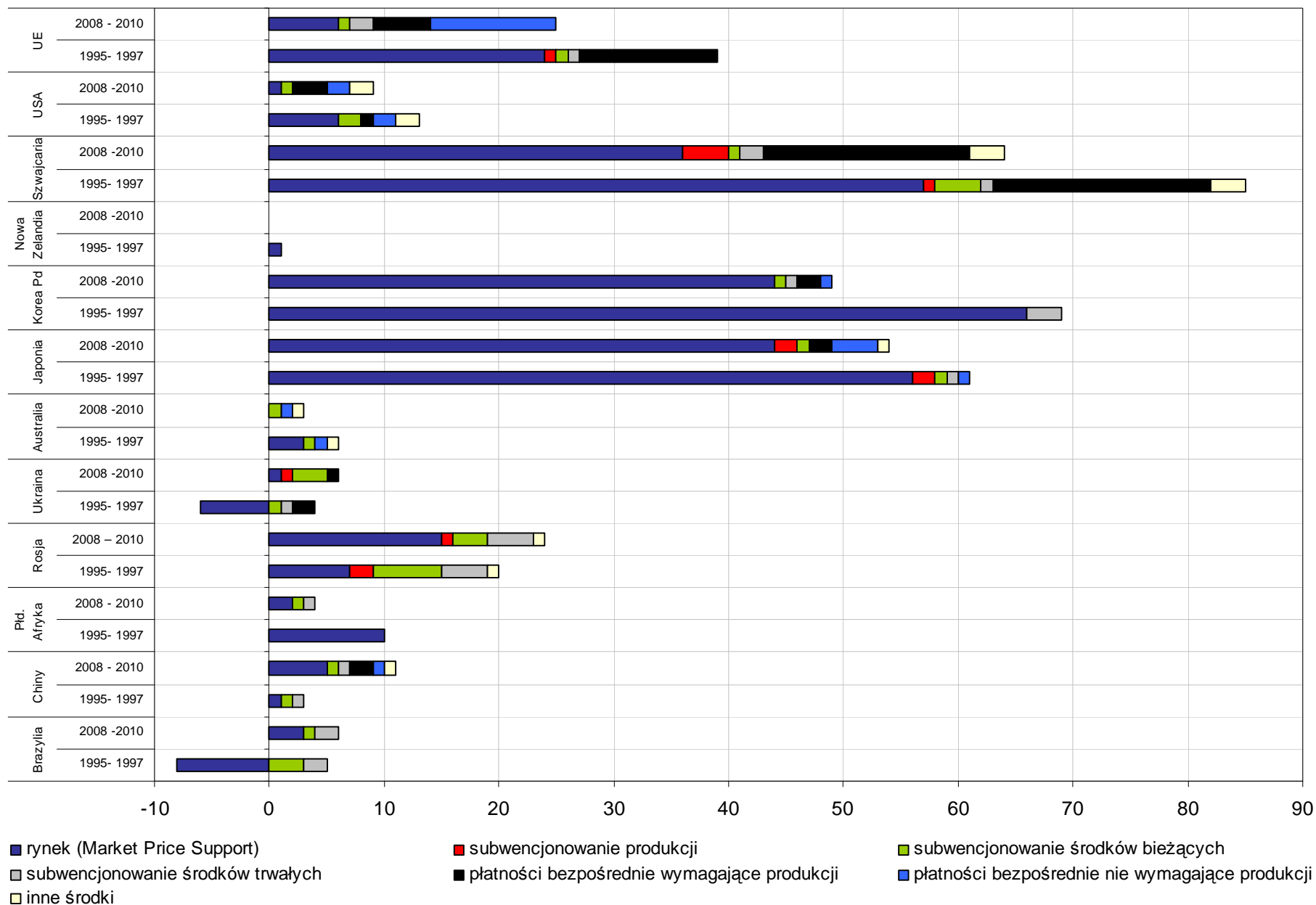
## Relacja między wysokością wsparcia ogółem (TSE) a wartością produkcji ogółem (loco gospodarstwo)



## Korelacja pomiędzy PSE a saldem handlu zagranicznego artykułami rolnymi

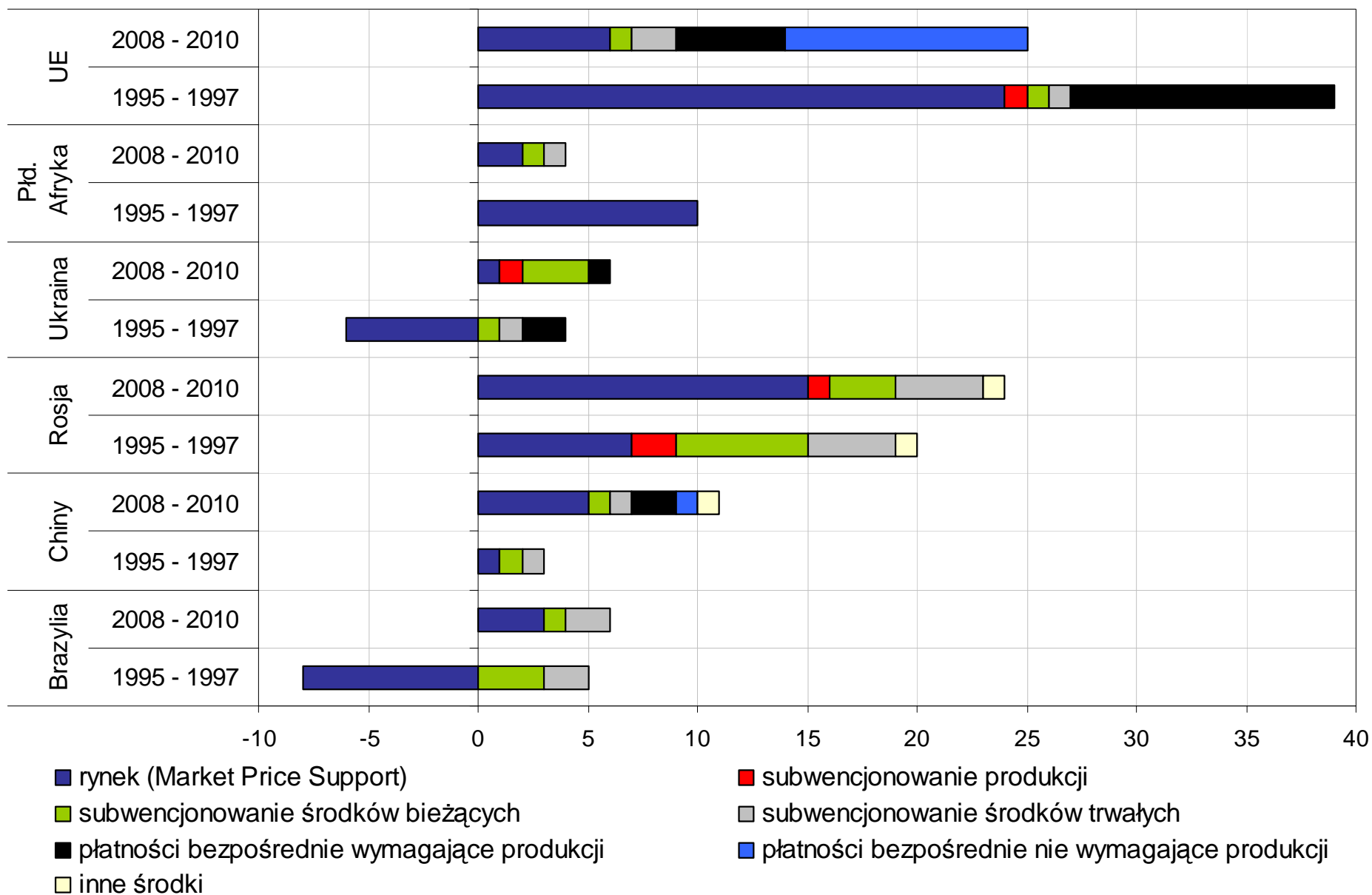


# Struktura wsparcia rolnictwa w wybranych krajach

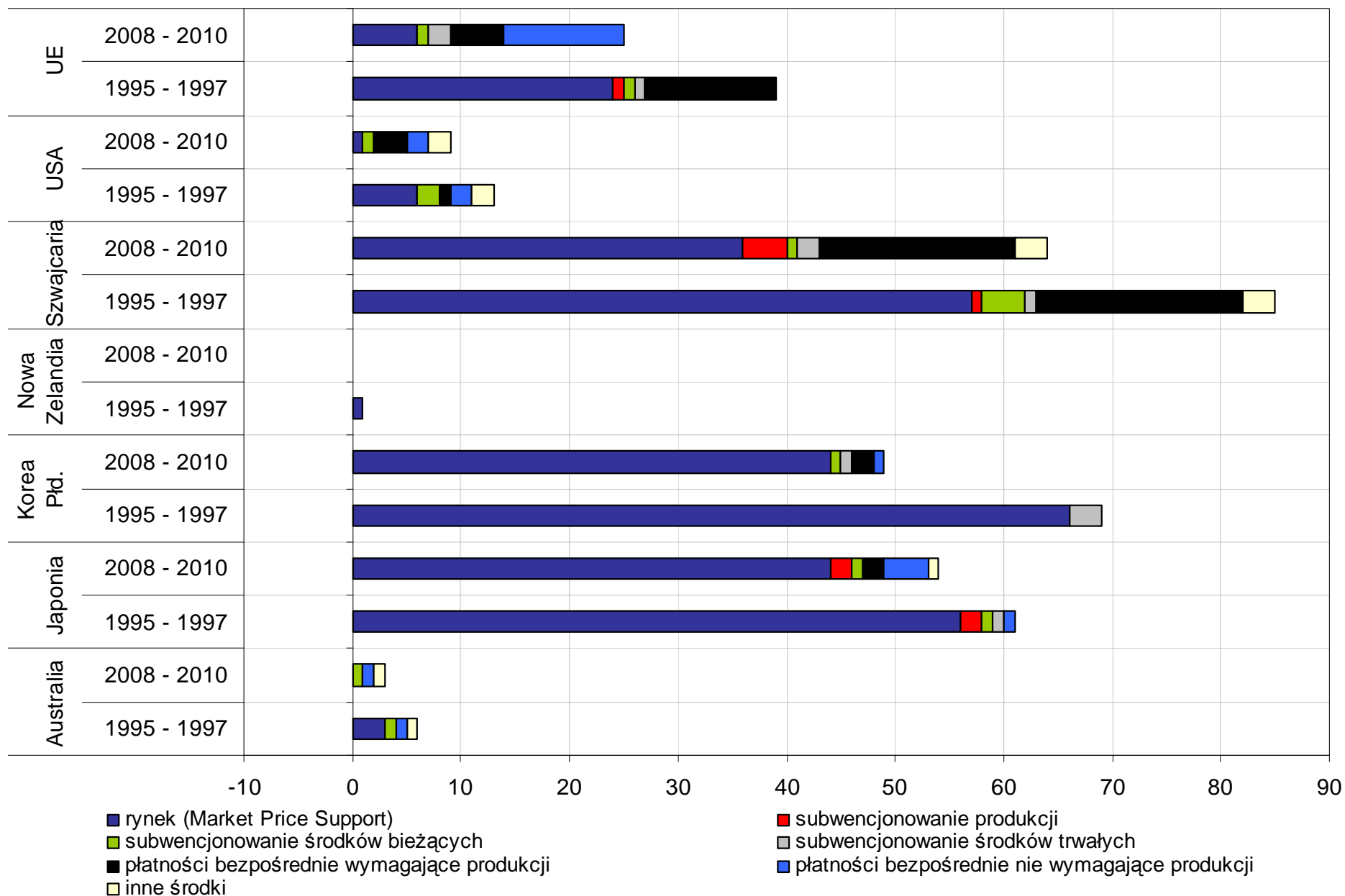




# Struktura wsparcia rolnictwa w wybranych krajach



# Struktura wsparcia rolnictwa w wybranych krajach



## Wnioski (1)

- 1. Pomimo zróżnicowania sytuacji żywnościowej, warunków naturalnych i poziomu rozwoju gospodarczego, podstawowym celem większości analizowanych krajowych strategii rozwoju jest dalszy wzrost produkcji rolnej.**

## Wnioski (2)

- 2. Dalszy wzrost produkcji rolnej jest szczególnie ważny w krajach, które mają trudną lub niepewną sytuację żywnościową, a równocześnie ogromną liczbę ludności do wyżywienia (Chiny i nie uwzględnione w analizie Indie). Występująca w tych krajach niewielka powierzchnia żywielska na jednego mieszkańca już wkrótce może okazać się istotną barierą wzrostu produkcji żywności.**

## **Wnioski (3)**

- 3. Brazylia i Ukraina mają doskonałe warunki do produkcji rolnej. Brazylia już obecnie jest wielkim eksporterem artykułów rolnych, a Ukraina może być nim w niedalekiej przyszłości, jeśli znajdzie rynki zbytu.**
- 4. Rosja jest importerem netto żywności. Wydaje się jednak, że w ciągu najbliższej dekady może osiągnąć samowystarczalność. Już obecnie w latach dobrych urodzajów dysponuje poważnymi nadwyżkami zbóż.**

## Wnioski (4)

5. **Polityki rolne niemal wszystkich analizowanych krajów oparte są przede wszystkim na instrumentach wspierających produkcję rolną bezpośrednio (*output support*), za pośrednictwem cen (*market price support*) lub subwencjonowania środków produkcji (*input support*). Należy oczekiwać kontynuacji tej tendencji, jak również wzrostu poziomu wsparcia rolnictwa.**

## **Wnioski (5)**

- 1. Unia Europejska przyjęła inną niż pozostałe kraje rozwinięte gospodarczo strategię zachowania wysokiego wsparcia rolnictwa unijnego, zgodną z propozycjami OECD, tj. odchodzi od wsparcia rynków rolnych na rzecz zwiększenia znaczenia płatności bezpośrednich niezwiązanych z produkcją.**

## Ocena strategii UE (1)

### 1. Strategia UE umożliwia:

- bardzo powolną redukcję ciągle wysokiego poziomu wsparcia rolnictwa unijnego,
- legitymizację na forum WTO zachowania swego stanu posiadania, gdy inni partnerzy „ociągają się” z przejściem na instrumentarium nie zakłócające handlu międzynarodowego.



## Ocena strategii UE (2)

- 3. Pytanie, czy jest to strategia właściwa, gdy większość krajów ciągle bazuje w swych politykach na wsparciu rynków rolnych.**

## Ocena strategii UE - II wersja (1)

- 1. Rolnictwo UE jest obecnie wspierane na umiarkowanym poziomie. Podstawowym mechanizmem jest płatność bezpośrednia nie wymagająca produkcji. System został opracowany i wprowadzony w życie w warunkach równowagi na międzynarodowych rynkach rolnych i przed ostatnim rozszerzeniem. Nie pobudza produkcji lecz raczej ją stabilizuje, a nawet sprzyja jej ograniczeniu. Jest to system odmienny od istniejącego w innych analizowanych państwach.**
- 2. Mimo zmiany sytuacji na rynkach międzynarodowych WPR w latach 2013 będzie skłaniać silniej niż dotychczas do ograniczania produkcji (mechanizm zazieleniania, zmniejszenie ochrony na granicy po ewentualnym wejściu w życie Porozumienia Rundy Milenijnej).**

## Ocena strategii UE - II wersja (2)

- 3. Zwiększenie w latach 2014 – 2020 znaczenia środków wpływających na ograniczenie produkcji i zmniejszających poziom ochrony przed konkurencją państw trzecich najprawdopodobniej spowoduje istotny spadek produkcji w państwach członkowskich. Ponowne wejście na ścieżkę wzrostu może być bardzo trudne a w krótkim i średnim okresie niemożliwe. Tymczasem rolnictwo UE jest ważnym stabilizatorem międzynarodowych rynków rolnych.**

**Dziękujemy za uwagę**

Janusz Rowiński  
Janusz.Rowinski@ierigz.waw.pl

Renata Grochowska  
Renata.Grochowska@ierigz.waw.pl